

Stereotyp jako przykład postawy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bertrand Russell, *Autobiografia 1944-1967*, dostępny w internecie: lubimyczytac.pl [dostęp 2.06.2020 r.].
- Źródło: Walter Lippman, *Public Opinion*, New Brunswick-London 1922, s. 4-7.
- Źródło: *Kawały o Niemcach i Polakach*, dostępny w internecie: humor.gomeo.pl.

- Źródło: *Kawały o Niemcach i Polakach*, dostępny w internecie: humor.gomeo.pl [dostęp 13.12.2019 r.].
- Źródło: Sylwia Bedyńska, *Stereotyp jako nieunikniony element umysłu*, 1.03.2017 r., dostępny w internecie: swiatproblemow.pl [dostęp 11.12.2019 r.].
- Źródło: *Nie zatrudniam, bo... No właśnie! Dlaczego?*, 18.10.2018 r., dostępny w internecie: integralia.pl [dostęp 17.12.2019 r.].
- Źródło: *Nie zatrudniam, bo...? No właśnie, dlaczego?*, dostępny w internecie: integralia.pl [dostęp 11.12.2019 r.].
- Źródło: Sylwia Bedyńska, *Stereotyp jako nieunikniony element umysłu*, dostępny w internecie: swiatproblemow.pl [dostęp 11.12.2019 r.].

« Bertrand Russell

Autobiografia 1944–1967

Zwyczaj lekkomyślnego przylepiania etykietek służy wygodzie ludzi, którzy chcą się wydać bystrzy bez konieczności myślenia, niewielki jednak ma to związek z rzeczywistością.

Źródło: Bertrand Russell, *Autobiografia 1944–1967*, dostępny w internecie: lubimyczytac.pl [dostęp 2.06.2020 r.].

Brytyjczyk – flegmatykiem, Francuz – amantem, Francuzki – pięknościami, Niemcy – sztywni i zimni, Polacy – gościnni, Rosjanie – wrogo nastawieni do Polaków i tak dalej... Każdy z nas pielęgnuje pewne wyobrażenia i uogólnienia dotyczące np. innych narodowości lub przedstawicieli niektórych profesji. Dziś zadaj sobie pytanie: Na ile one są prawdziwe?

Twoje cele

- Scharakteryzujesz mechanizm powstawania stereotypów.
- Ocenisz znaczenie stereotypów dla funkcjonowania człowieka w społeczeństwie.
- Przeanalizujesz konsekwencje posługiwania się stereotypami.

Przeczytaj

Czym jest stereotyp?

Pojęcie **stereotypu** wprowadził do rozważań dotyczących spraw społeczno-politycznych amerykański dziennikarz i analityk opinii publicznej **Walter Lippmann** w 1922 roku. Według niego stereotypem są:

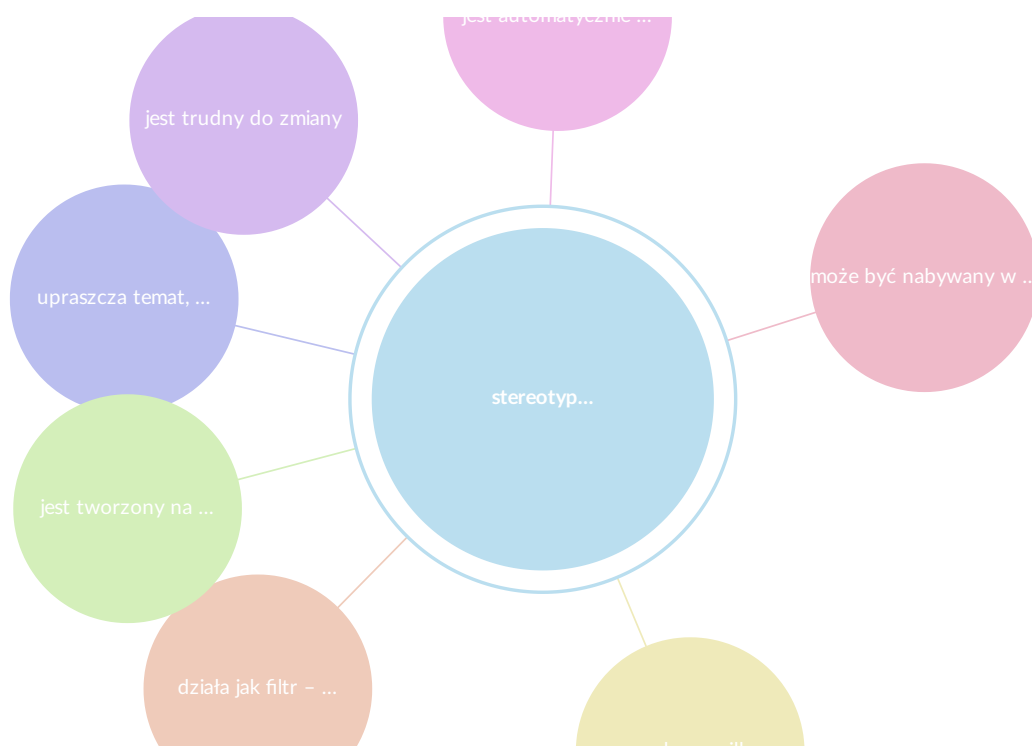
☞ **Walter Lippman**

Public Opinion

Obrazy (...) dotyczące świata zewnętrznego, który każda jednostka tworzy w swojej głowie. Obrazy te przyjmują różnorodną postać: schematów, szablonów, skryptów i sugerują, jakie informacje powinny zostać przyswojone i zapamiętane, a jakie można zmarginalizować czy wręcz pominąć.

Źródło: Walter Lippman, *Public Opinion*, New Brunswick-London 1922, s. 4-7.

Te obrazy dotyczą najczęściej członków innej grupy, na przykład społecznej, kulturowej, zawodowej lub innego narodu. Przypisuje się im pewne cechy, zachowania lub role społeczne tylko dlatego, że należą do danej społeczności.

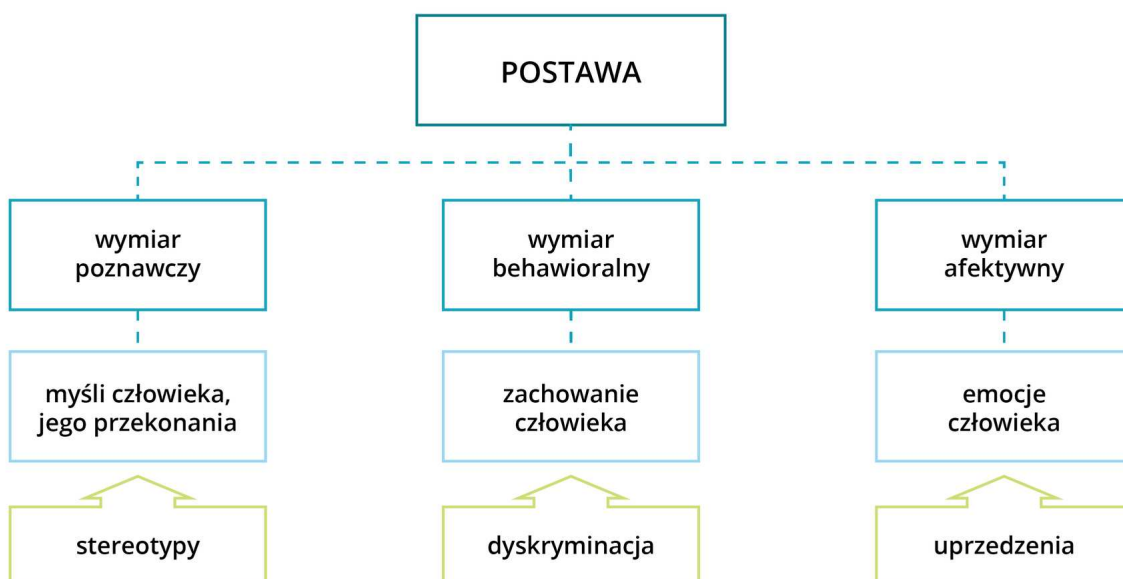
Według dr Marty Kucharskiej, wykładowcy Uniwersytetu Łódzkiego, człowiek nie jest w stanie funkcjonować bez stereotypów, nie jest też w stanie uwolnić się od nich całkowicie, ponieważ pomagają nam funkcjonować, upraszczając nasz świat.

Są dla człowieka jak mechanizmy obronne. Ponadto sprzyjają wzmocnieniu tożsamości grupowej i tworzeniu więzi. Z drugiej strony dezintegrują życie społeczne ludzi oraz zafałszowują obraz rzeczywistości.

Warto jednak być świadomym, jakimi stereotypami człowiek kieruje się w swoim życiu. Dzięki temu można blokować ich działanie i patrzeć szerzej na rzeczywistość.

Stereotyp a postawa

Postawa to wyuczona, względnie stała skłonność do reagowania w ten sam sposób w podobnych sytuacjach.

Stereotyp jest powiązany z myślami człowieka, jego przekonaniem, czyli z aspektem poznawczym postawy. Człowiek, mając wczytany w głowę pewien stereotyp, reaguje w ten sam, wyuczony sposób, gdy znajdzie się w sytuacji z nim związanej.

Funkcje stereotypów

Dzięki stereotypom człowiek łatwiej odnajduje się w rzeczywistości.

Stereotypy pełnią wiele funkcji społecznych. Do najważniejszych z nich należą:

funkcja poznawcza
Stereotyp przekazuje pewien, nie zawsze prawdziwy, zasób wiedzy, informacji, dzięki któremu człowiek otrzymuje uproszczony obraz rzeczywistości. Zawiera on też wątki o charakterze poznawczym.
funkcja komunikacyjna
Stereotyp przekazuje i rozpowszechnia określoną wiedzę, informacje, wzorce zachowań.
funkcja emotywna
Stereotyp pomaga umocnić postawy emocjonalne.
funkcja stabilizacyjna
Osoba, posługując się stereotypami, czuje się bezpieczniej i łatwiej dostosowuje się do rzeczywistości.
funkcja tożsamościowa
Stereotyp definiuje przynależność do danej grupy, kształtuje tożsamość człowieka i jego postrzeganie innych osób czy grup.

Jak działają stereotypy?

W momencie przyjęcia jakiegoś stereotypu człowiek często dokonuje **kategoryzacji** my – oni. Zaczyna postrzegać „swoich” jako indywidualności, gdzie każdy jest inny, czym innym się charakteryzuje, natomiast członków pozostałych grup widzi jako jednorodność, masę, przypisuje im wszystkim jednakowe cechy. Myśląc tak, odmawia sobie możliwości poznania „tamtych”. Jeżeli przy tym pojawią się, nie zawsze pozytywne, emocje, to wówczas dochodzi do powstawania uprzedzeń. To może rzutować na zachowanie człowieka wobec „innych”, co wiąże się nawet z zachowaniami dyskryminacyjnymi.

Z tych powodów każdy człowiek powinien mieć otwarty umysł, szukać informacji, zdobywać wiedzę, być otwarty na świat i – w miarę możliwości – uczestniczyć w spotkaniach, gdzie udział biorą różni ludzie. Dzięki temu będzie mniej podatny na działanie stereotypów.

Jest to o tyle ważne, że stereotypy, jeśli są przekazywane z pokolenia na pokolenie, mogą wywoływać przekonanie o ich nieomyślności i uniwersalności.

Słownik

błąd korespondencji (błąd uogólnienia)

przenoszenie cech osoby będącej przedstawicielem jakiejś grupy od razu na całą zbiorowość

kategoryzacja

przypisanie, porządkowanie cech, rzeczy, zjawisk lub osób według określonych kategorii

postawa

podejście człowieka do życia, a także pewnych zjawisk, prezentujące jego poglądy; postawa determinuje reakcje człowieka wobec określonych zjawisk lub osób

stereotyp

nadmierne uogólnienie, generalizowanie; uproszczony obraz jakiejś grupy społecznej czy innych zjawisk w głowie człowieka; nie zawsze jest zgodny z prawdą

stereotyp narodowy

utarte wyobrażenie o jakimś narodzie

stygmatyzacja (etykietowanie)

przypisanie jednostce/grupie jakiejś cechy, w wyniku czego jednostka/grupa zostaje odrzucona lub potępiona w kontaktach społecznych

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się z grafiką interaktywną i wykonaj ćwiczenia.

Przyczyny powstawania stereotypów i uprzedzeń

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wypisz przykłady stereotypów, z którymi zdarzyło ci się spotkać w dzieciństwie. Wskaż, czy te stereotypy nadal funkcjonują.

Ćwiczenie 2

Dokonaj analizy wybranego stereotypu.

Stereotyp:

Podstawy stereotypu:

Zagrożenia związane ze stereotypem:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z ilustracją i wykonaj zadanie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 5

Przeczytaj poniższe stwierdzenie i wykonaj zadanie.

” Uczciwy Polak jedzie na trzeźwo własnym samochodem do pracy.

Źródło: autor nieznany.

Ćwiczenie 6

Przyjrzyj się zdjęciu i odpowiedz na pytania.

Źródło: JasonParis, licencja: CC BY 2.0.

Przeczytaj poniższy tekst i wykonaj polecenia.

” Sylwia Bedyńska

Stereotyp jako nieunikniony element umysłu

Stereotypy mogą także prowadzić do zmiany zachowań wobec danej grupy. Przykładowo, badacze zajmujący się stereotypami dotyczącymi osób starszych pokazali, że ich opiekunowie zmieniają sposób komunikacji: stają się naduprzejmi i stosują dziecinny język (...), mówią do osób starszych krótszymi zdaniami z przesadną intonacją i wyższym tonem głosu. Tego typu zachowania wynikają z pseudopozytywnego, protekcyjnego stereotypu osób starszych. Podobny pseudopozytywny stereotyp dotyka kobiet; najnowsze badania pokazują, że dominujący kiedyś seksizm wrogi przekształcił się w seksizm życzliwy (*benevolent sexism*), który pod płaszczykiem życzliwości i troski ogranicza możliwości kobiet w pracy zawodowej i życiu społecznym. Zarówno w przypadku osób starszych, jak i kobiet – efektem tej formy stereotypizacji jest utrata poczucia własnej wartości, motywacji, negatywne emocje.

Źródło: Sylwia Bedyńska, *Stereotyp jako nieunikniony element umysłu*, 1.03.2017 r., dostępny w internecie: swiatproblemow.pl [dostęp 11.12.2019 r.].

Przeczytaj poniższy tekst i wykonaj polecenia.

” Nie zatrudniam, bo... No właśnie! Dlaczego?

Co sądzi Pan o pracy wykonywanej przez osoby z niepełnosprawnością? – zapytano jednego z prezesów firmy. »Myślę, że jest ona tak samo wartościowa, jak każda inna«. »Rozumiem, że zatrudnia Pan takie osoby?« – w tym momencie nastąpiła cisza. Dlaczego po tylu kampaniach nadal w ludziach drzemie lęk przed zatrudnianiem osób z niepełnosprawnością?

1. Nie wiem, jak się za to zabrać.

Pod tym enigmatycznym stwierdzeniem kryje się na ogół wyraźny dystans do kwestii osób z niepełnosprawnością. (...) Często skrywane nawet w podświadomości uprzedzenia i obawy sprawiają, że ewentualne korzyści, o których na pewno przynajmniej kilka razy gdzieś słyszeli, schodzą na dalszy plan, ustępując poczuciu, że niepełnosprawny pracownik to przede wszystkim problem i gra nie warta świeczki. (...)

2. Mój budynek nie jest przystosowany.

(...) Zwykło się uważać, że osoba z niepełnosprawnością potrzebuje wielu udogodnień i kosztownych rozwiązań, by móc wykonywać swoją pracę. Zapomina się o tym, że osoby poruszające się na wózku to tylko wcale nie tak wielka część całej grupy niepełnosprawnych, wśród których znaleźć możemy szereg innych schorzeń, a te z kolei występują dodatkowo z różnym natężeniem.(...)

3. Ale co taki pracownik miałby u mnie robić?

Prezes firmy marketingowej, zapytany o to, czy zatrudnia osoby z niepełnosprawnością, odpowiedział: »Jestem przekonany, że osoby niepełnosprawne nie są gorsze od innych, ale w mojej firmie po prostu nie ma takiego stanowiska, które mógłbym im powierzyć. Od każdego pracownika wymagam mobilności, kreatywności i samodzielności w podejmowaniu decyzji, a także elastyczności, bo marketing to ciągłe podążanie za potrzebami klienta. Taka osoba nie odnalazłaby się w moim zespole«. (...) Jest to w rzeczywistości często spotykane zjawisko wśród osób odpowiedzialnych za zatrudnianie nowych pracowników. Mają oni z góry wyrobione zdanie lub utrwaloną opinię na temat osób z niepełnosprawnością, mimo że nawet się z nimi nie zetknęli. Bywa też tak, że odważyli się powierzyć zawodowe obowiązki komuś z orzeczeniem, i współpraca ta nie ułożyła się najlepiej.

4. Boję się, że pracownika z niepełnosprawnością nigdy nie będzie w pracy.

Tak postawiony argument przeciw zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością brzmi przesadnie. Ukazuje on jednak obawy o to, że nieobecność w miejscu pracy będzie większa u pracownika z orzeczeniem. (...)

5. Nie nadążam za zmieniającymi się przepisami.

Specjalistka do spraw HR w niewielkiej firmie informatycznej, pytana o to, czemu nie powierza się pracy osobom z niepełnosprawnością w jej przedsiębiorstwie, odpowiada: »Wiem, że informatyka to taka

dziedzina, w której wiele osób z niepełnosprawnością świetnie się realizuje. Niektórzy z nich mogą nawet wykonywać swoją pracę w domu. Nie wyobrażam sobie jednak, że miałabym ciągle czytać zmieniające się ustawy i rozporządzenia albo jeździć na liczne szkolenia czy konferencje, by za tym wszystkim nadążyć. Nawet nie próbuję się tego podejmować».

Źródło: *Nie zatrudniam, bo... No właśnie! Dlaczego?*, 18.10.2018 r., dostępny w internecie: integralia.pl [dostęp 17.12.2019 r.].

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Stereotypy w życiu człowieka

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

3) wyjaśnia, czym jest postawa oraz przedstawia uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw;

6) analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje pojęcie stereotypu i proces jego powstawania;
- dostrzega działanie stereotypów we własnym życiu;
- ocenia znaczenie stereotypów w ludzkim życiu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- mapa myśli;
- praca z e-materiałem;
- burza mózgów;
- rozmowa nauczająca.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie wypisują na tablicy wszystkie skojarzenia związane z pojęciem „stereotyp”, tworząc mapę myśli. Zadaniem nauczyciela jest naprowadzenie klasy na różnice między pojęciami „stereotyp” i „postawa”.
3. Pary uczniów opracowują definicję stereotypu, wykorzystując informacje zapisane na tablicy. Następnie przedstawiają ją na forum klasy.
4. Klasa przez głosowanie wybiera najlepszą z podanych przez pary definicję stereotypu.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie, stosując metodę burzy mózgów, wypisują stereotypy, z którymi zetknęli się w swoim życiu.
2. Klasa zapoznaje się z ilustracją interaktywną. Następnie przy wypisanych wcześniej stereotypach określa przyczyny ich powstania, pamiętając, że w przypadku niektórych z nich może być więcej niż jeden powód.
3. Podział klasy na grupy. Każda z nich wybiera jeden stereotyp spośród wypisanych na tablicy i dopisuje skutki działania każdego z nich, zarówno dla osób stereotypizujących, jak i dla osób stereotypizowanych. Chętna osoba z grupy przedstawia rezultat pracy na forum klasy.

4. Klasa, pod kierownictwem nauczyciela, ocenia działanie stereotypów w ludzkim życiu, pokazując ich pozytywne i negatywne konsekwencje.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują ćwiczenie 8.
2. Uczniowie kończą zdanie „Stereotyp jest jak..., ponieważ...”.

Praca domowa:

Wykonaj pozostałe ćwiczenia interaktywne z sekcji Sprawdź się.

Materiały pomocnicze:

Grzegorz Gazda, Włodzimierz Bolecki, *Stereotypy w literaturze*, Warszawa 2003.

Sylwia Bedyńska, *Stereotyp jako nieunikniony element umysłu*, swiatproblemow.pl, 1.03.2017.

Bertrand Russell, *Autobiografia 1944–1967*, lubimyczytac.pl.

Prezentacje TED na temat stereotypów dostępne w zasobach internetowych (polska transkrypcja), np. Delia Mogahed *What it's like to be Muslim in America*; Chimamanda Ngozi Adichie *The danger of a single story*.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimediu:

Na podstawie ilustracji interaktywnej uczniowie mogą przygotować plakat ukazujący przyczyny powstania wybranego przez siebie stereotypu.